ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մոլախինդ [1] :

ԹՈՒՆԱՒՈՐ բուսոց մէջ ամենէն հռչակաւոր և զօրաւոր տեսակներէն մէկը սեպուած է նաև մոլախինդը՝ որ մեր լեզուին մէջ Խնդամոլէ ալ կ'ըսուի։ Մոլախինդը ընդհանուր իրեք ցեղ կամ տեսակ կը բաժնեն բուսաբանք. այսինքն Պզտիկ Մոլախինդ [2], Մեծ Մոլախինդ [3] ու Ջրային Մոլախինդ [4]։ — Պզտի տեսակը մշակուած ու պարտէզի հողերու մէջ կը բուսնի. արմատը մատի հաստութիւն ունի, երկայնութիւնը մէկ ու կէս ոտք է, գոյնը ճերմակ ու հոտը գարշելի. ցօղունը բարակ է և երկու ոտքէն աւելի բարձր չըլլար. տերևներուն վերի երեսը մութ կանաչ գոյն մը ունի, իսկ վարինը ճերմակ ու փայլուն. ծաղիկն ալ ճերմակ է։ Այս բոյսը զօրաւոր թոյն ըլլալուն ջղերու սաստիկ ցաւ կը բերէ. բոլոր մարմինը կ'ուռեցընէ և շատ անգամ ալ կը մեռցընէ։

Մեծ մոլախինդը սովորաբար պարտէզներու, դաշտերու մէջ ու ճամբու վրայ խորտուբորտ տեղուանք կը բուսնի։ Արմատը հաստ է, շատ ճիւղեր ունի որոնց կեղևը ճերմակ է ու դեղնի կը զարնէ։ Իրեն ցօղունը 3 կամ 4 ոտք բարձր է ու բութ մատի չափ հաստ է ողորկ ու կլոր, վարի դին քիչ մը խոր է և վրան ալ կարմիր սպիներ ունի. որով ուրիշ բոյսերէն կ'որոշուի։ Իրեն տերևները որ մեծ կարոսի [5] շատ կը նմանին՝ գարշահոտ են, գոյնը մութ կանաչ ու ողորկ, ճիւղերն ալ ցօղունին պէս կարմիր սպիներ ունին։ Յուլիս ու օգոստոս ամիսներուն մէջ ճերմակ ծաղիկ կուտայ։ Հին ատենը աս մեծ մոլախինդը թոյնի տեղ տէրութեան դէմ յանցաւորները սպաննելու կը գործածէին. Սոկրատ երևելի փիլիսոփան ալ այս կերպով մեռցուցին. իսկ հիմայ դեղոց մէջ կը գործածեն դեղածախք չափով, և շատ հիւանդութեանց օգտակար կ'ըլլայ։

Ջրային մոլախինդը Եւրոպա գտնուած բոյսերուն մէջ ամենէն թունաւորն է. փոսերու, լճերու մէջ և ջրոտ տեղեր կը բուսնի։ Իրեն ցօղունը 4 ոտնաչափէն աւելի բարձր է, մութ կանաչ ու մէջը երկու բթաչափ ծակ, իսկ ներսի կողմը ճերմակ է։ Տերևները երկայն ու տարածուած են. յուլիսի ու օգոստոսի մէջ ճերմակ ծաղիկ կը բանայ։ Իրեն թոյնը գլխաւորաբար արմատին մէջն է որ մեծ ու կլոր սոխ մըն է։ Շատ զգուշանալու է զասիկայ ուտելէն, վասն զի շատ անգամ ուրիշ խոտերու հետ խառնուած ըլլալուն՝ մեծ մեծ վնասուց պատճառ կ'ըլլայ։ Արմատը դրսէն ճերմակագոյն դեղին է, թէ որ ճղքելու ըլլաս մէջը շատ ծակեր կան որով կ'որոշուի իրեն նման բոյսերէն։

1 Լտ. Conium. Գղ. Ciguë. Իտ. Cicuta. Տճ. Պալտըրան։
2 AEtusa Cynapium ըստ Լիննի. Իտ. Cicuta piccola կամ Cicuta aglina.
3 Լտ. Conium maculatum ըստ Լիննի. Իտ. Cicuta maggiore.
4 Լտ. Cicutaria aquatica. Cicuta virosa, ըստ Լիննի. Իտ. Cicuta d' acqua.
5 Քէրէվիզ։

Վարսակէ [1] Թէյ [2] շինել։

ՎԱՐՍԱԿԸ որ կաթնեղէն կերակրոց մէջ խառնուելով՝ վանիլլայի պէս համեմ մը կը դառնայ, ոմանք թէյի տեղ ալ կը գործածեն աս կերպով։

Գաւաթ մը վարսակը հինգ գաւաթ ջրով այնչափ կ'եփեն որ ջրին հինգերորդ մասին մէկը ցնդի. ետքը թէյի պէս կը խմեն, ու շատ համով ու սննդարար է, կ'ըսեն։

1 Եուլաֆ։ 2 Չայ։